

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2019

TÉMA: PAMÁTKY A ZÁBAVA

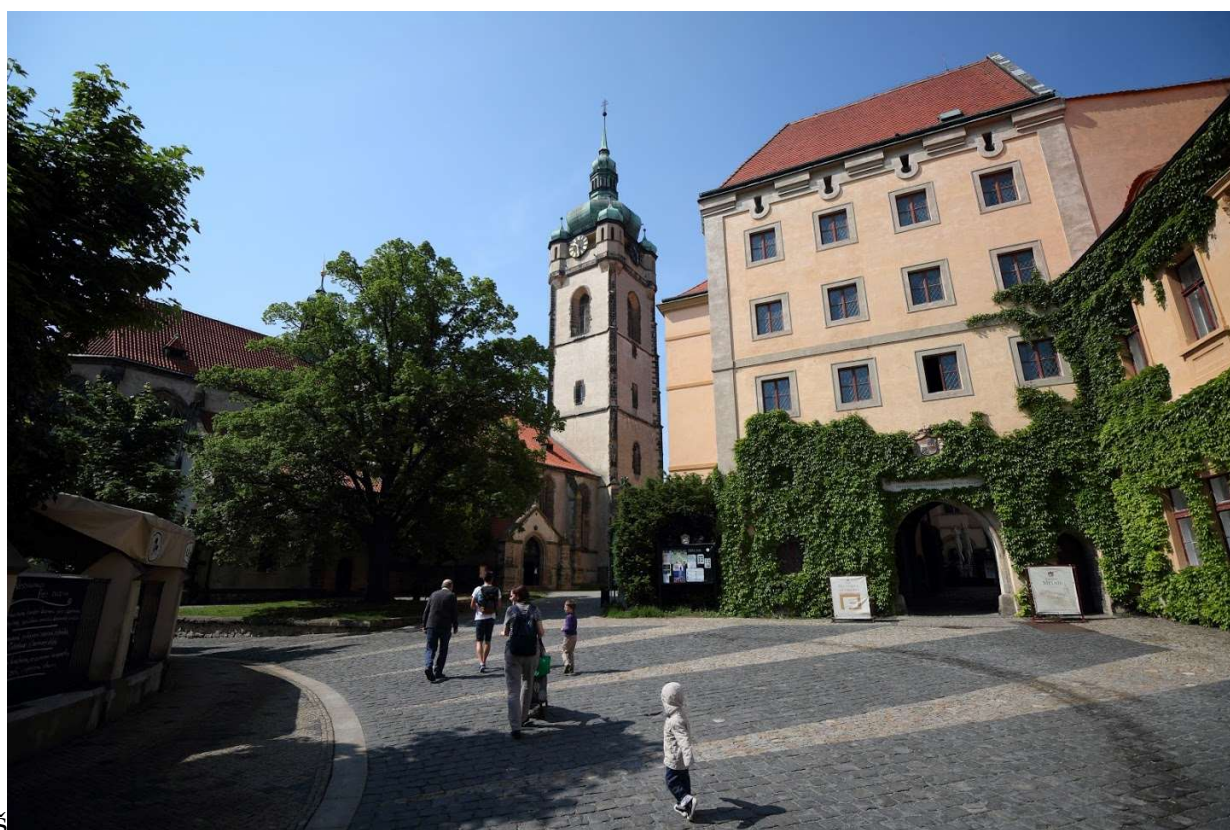
SOBOTA 7. ZÁŘÍ A SOBOTA A NEDĚLE 14. A 15. ZÁŘÍ 2019

lokální garant

REGIONÁLNÍ MUZEUM MĚLNÍK, p. o.

ve spolupráci

S MĚSTEM MĚLNÍK, ŘÍMSKOKATOLICKOU FARNOSTÍ –
PROBOŠTSTVÍM MĚLNÍK, ŘÍMSKOKATOLICKOU FARNOSTÍ
ROUDNICE N. L., KATOLICKOU FARNÍ KOLATUROU ŠTĚTÍ,
FARNÍM SBOREM ČESKOBRATRSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ,
Z. S. LIBĚCHOV SOBĚ, Z. S. PŮVODNÍ KLY,
MĚLNICKÝMI ZVONÍKY A DALŠÍMI PATRIOTY

Motto: „Mělník, snad díky své výhodné poloze ve středu Čech, je charakteristický svou neustálou proměnou, citlivě reflektující průběh času.“

(památkáři Petr Macek a Pavel Zahradník)

Památky a zábava skrze poznání aneb MĚSTO A KRAJ JAKO UČEBNICE DĚJIN UMĚNÍ

Vážení a milí návštěvníci!

Královské věnné město Mělník a jeho okolí patří z historického hlediska k nejstarším součástkám českého státu. Manželstvím mezi Přemyslovcem Bořivojem a dcerou pšovského knížete Slavibora Ludmilou uzavřeným v roce 874 dějiny českého státu svým způsobem začínají. Když tedy otevřeme své srdce geniu loci, můžeme v památkách kraje na soutoku Labe a Vltavy číst jako v učebnici a klást si otázky, které svou naléhavostí i přirozeností dokážou zrychlit puls a zbystřit mysl: kdo my Češi jsme? Odkud přicházíme? Kam směřujeme? Má nám naše minulost co říci? A pokud ano, dokážeme se ztišit a vyveslovat ze záplavy informací (často jde o balast), které se na nás denně valí z obrazovek počítačů, televizorů a chytrých telefonů? A nebude to opravdová zábava s velkým Z, když se od toho zkusíme odstříhnout a napojit se pro změnu na Web/Síť české dějinné tradice, na tichý a namnoze statečný život našich předků formovaný těsným sepětím s přírodou (skrze rolnictví, na Mělnicku zvláště vinařství) a všednodenní, zejména katolickou zbožností? Onen zvláštní svět minulosti je sice pryč, ale památky tu stojí, otevírají „náruč“ a zvou nás k načerpání inspirace a sil pro naši uštvanou všednost tzv. informační společnosti, která je leckdy zcela bez informací o vlastních kořenech a touží po ukotvení.

Zpřístupňované památky

dovolili jsme si tentokrát seřadit podle uměleckých slohů, které ilustrují:

ROMÁNSKÝ SLOH, RANÁ A VRCHOLNÁ GOTIKA

KOSTEL POVÝŠENÍ SV. KŘÍŽE VE VRBNĚ

Malebný středověký kostelík s mnoha zajímavostmi, jehož dějiny jsou těsně spojeny s křížovníky s červenou hvězdou, jediným původně českým středověkým řeholním řádem. Jde o románský kostel z poloviny 12. století později rozšířený o gotické kněžiště s malbami pašijového cyklu (14. století), pozdně gotickou zvonici, barokní předsíň a kruchtu. Masivní zvonice pravděpodobně měla útočištný charakter. Kostel je obklopen původně středověkým pohřebištěm s barokní ohradní zdí a osmibokou barokní kaplí sv. Barbory (plnívala funkci márnice) a s výklenkovou kaplí sv. Jana Nepomuckého z 1. poloviny 19. století. Křížovníky s červenou hvězdou založila sv. Anežka Česká, od jejíhož svatořečení letos uplyne již 30 let.

POZDNÍ GOTIKA

PROBOŠTSKÝ CHRÁM SV. PETRA A PAVLA NA MĚLNÍKU

Zasloužilý mělnický regionální historik František Purš (1927–2015) o nejstarších dějinách tohoto architektonického skvostu napsal: „Památný kostel svatého Petra a Pavla na Mělníce patří svým založením k nejstarším kostelům v Čechách. František

Palacký klade jeho založení spolu se zdejší kapitulou do doby kněžny Emmy († 1006), manželky českého knížete Boleslava II., který byl prvořadou zakladatelskou osobností druhé poloviny 10. století.“ A skutečně: sakrální stavbu můžeme na akropoli někdejšího raně středověkého slovanského hradiště (Pšova?) očekávat již v počátcích našeho státu na přelomu 9. a 10. století. Pravděpodobně na místě starší stavby vyrostla v 11. století románská bazilika, z níž se do dnešních dob dochovala hmota jedné z věží (při restaurování chrámu před 100 lety byl tento relikt zdůrazněn novorománskou nástavbou se sdruženými okny). Od 14. do 16. století prošel kostel nejméně třemi stavebními etapami ve slohu gotickém, přičemž současnou podobu mu vtiskly adaptace z doby jagellonské. Mohutná pozdně gotická věž, zvonice

chrámu, je hlavní dominantou města i okolního kraje. Ochoz věže se nachází ve výšce 37 m. Věž dokončená roku 1488 je pravděpodobně dílem huti **Johanna Spiesse z Frankfurtu**, jenž patří k předním osobnostem našeho stavitelství jagellonské doby. Přestavbu interiéru skrze nové zaklenutí kněžiště i lodi hvězdicovou klenbou uskutečnila kolem roku 1520 královská huť **Benedikta Rieda z Pístova**. Zvonice – aktuálně díky spolku Mělničtí zvoníci – stále slouží svému účelu. Zavěšeny jsou na ní zvony Petr a Pavel (1690), Václav a Ludmila (1690) a Anežka a Zdislava (1993). Podle regotizačních

návrhů ze sklonku 19. století měla být barokní bání věže snesena, avšak obnovitel chrámu architekt **Kamil Hilbert** (1869–1933) od tohoto záměru moudře upustil. Restaurování chrámu probíhalo v letech 1910–1915. V roce 1972 byla věž opatřena novou bílou fasádou a v letech 2006–2007 prošla generální opravou. V přízemí věže je kaple Božího hrobu.

RANÉ BAROKO

KOSTEL SV. LUDMILY NA PRAŽSKÉM PŘEDMĚSTÍ

Kostel představuje zajímavý příklad menší sakrální architektury a v současnosti je nejstarším kostelem u nás, který je sv. Ludmile zasvěcen. Park, který k památce přiléhá, býval mladším městským hřbitovem (nejstarší býval kolem chrámu sv. Petra a Pavla). Prostředky z odkazu učiněného roku 1583 zbožnou vdovou Ludmilou Hronovou využili Mělničtí ke stavbě kostela místní patronky a ke zřízení hřbitova. Dokončená stavba byla vysvěcena v září 1585. V roce 1639 kostel vypálili a pobořili Švédové. K jeho celkové stavební obnově došlo až v letech 1673–1675 pod vedením černínského stavitele **Francesca Cerasolly**. Zásadní obnovou, která ho uchránila před demolicí, prošel kostel zásluhou probošta Josefa Bernáta v letech 1906–1907, kdy na stavbu dohlížel architekt **Antonín Wiehl** (1846–1910), autor ve stejné době zbudované historizující zvonice v sousedství kostela.

FARNÍ KOSTEL SV. HAVLA V LIBĚCHOVĚ

Architektonicky kvalitní a jedinečně umístěný pozdně barokní kostel, jehož výstavba spadá do konce 30. let 18. století a jehož pravděpodobným projektantem (jde o přestavbu starší stavby) byl **František Maxmilián Kaňka** (1676–1766). Jedná se o jednolodní chrámovou stavbu s příčnou lodí, trojbokým presbytářem, čtvercovou sakristií a předsíní. Zajímavostí jsou panské empory v kněžišti, odkud se mše sv. účastnila rodina majitele panství a stavebníka kostela Jana Jáchyma hraběte Pachty z Rájova. Kostel býval přístupný kamenným dvouramenným schodištěm z Pražské ulice, které do roku 2000 zdobila kopie barokní sochy sv. Antonína z Padovy. Kostel nemá zvonici, ale výrazně převýšenou sanktuskou. Jako zvonice chrámu sloužila samostatná, opodál stojící stavba, později zaniklá. Umělecky nejzávažnější součástí památky je kromě vlastní architektury fresková výmalba pocházející z počátku vlády Marie Terezie (1741). Jejím autorem je **Jan Petr Molitor** (1702–1756), původem německý malíř, který od roku 1730 žil v Praze a byl žákem V. V. Reinera. Ve výzdobě kostela se pokračovalo po zbytek 18. století; v jeho blízkosti stávala pachtovská hrobka.

LIBĚCHOVSKÝ ZÁMEK S PARKEM

Základní dispozici zámku vtiskla okrouhlá vodní tvrz patrně ze 16. století. Současnou barokní podobu objekt získal kolem roku 1730 za Jana Jáchyma Pachty z Rájova. Přestavbu zámku tehdy vedl významný pražský stavitel vrcholného baroka Fr. M. Kaňka. Rozsáhlé úpravy zámku, zvl. v interiéru, prováděli později, v první polovině 19. století statkářští držitelé panství Veithové, kteří byli až do revoluce 1848/49 silně nakloněni českému národnímu hnutí. Salu terrenu vyzdobil malbami z eposu o Vlastě a dívčí válce přední český malíř té doby **Josef Navrátil** (1798–1865), generační soupeř F. Palackého, který v té době také býval Veithy do Liběchova zván. Navrátilovy fresky vznikly v letech 1838–1843. Zámecká zahrada kombinuje geometrizační francouzskou zahradu a anglický park.

MĚLNÍK, KAPUCÍNSKÝ HOSPIC S KOSTELEM ČTRNÁCTI SV. POMOCNÍKŮ

Cenný areál pochází z poloviny 18. století. Starší část hospicu bývala v době příchodu kapucínů do Mělníka (1750) běžným měšťanským domem. Stavební historie tohoto měšťanského domu sahá až do 14. století; jeho vnitřní prostory nyní slouží jako expozice Regionálního muzea. Hospic založený zbožnou měšťankou Terezií Čebišovou přežil josefskou vlnu rušení klášterů a zanikl až během násilné likvidace řeholí komunisty (1950). Titulní plátno je dílem brněnského pozdně barokního malíře **Josefa Sterna** (1716–1775) z roku 1766. V letech 1998–99 byly objekty hospice citlivě rekonstruovány pro potřeby muzea, zatímco kostel nadále slouží svému účelu a od roku 2015 i jako mělnické zázemí pro katolíky byzantsko-

slovanského obřadu (tzv. řeckokatolíci). Muzeum nabízí expozici zaměřenou na středověké město, přírodu Mělnicka, vinařství a život na venkově. Pro děti je určena dlouhodobá výstava „Z historie malé železnice“ a také letní výstava, letos s vodnickou tematikou (instalována v refektáři hospice, někdejší společné jídelně řeholníků).

MĚLNÍK, DŮM ČP. 59 V OSTRUHOVÉ ULICI

Mělník vyrostl na skále nad soutokem Labe a Vltavy a proměnlivé výškové poměry se názorně projevují i v jedné z jeho okrajových historických ulic zvané Ostruhová. Dům čp. 59, který stojí na jejím horním konci, je výsledkem řady přestaveb realizovaných v průběhu několika staletí. Jeho půdorys má tvar písmene L

a podobně jako jiné domy v srdci města disponuje historickým sklepením o několika úrovních (nepřístupné). Sloužil jako nájemní a na počátku 20. století byl v zahradní partii doplněn o novostavbu (čp. 3609) – v místě někdejší užitkové zahrady je zachována polygonální bašta z 15. století, významný pozůstatek parkánové hradby městského opevnění. Před 20 lety se pro špatný technický stav uvažovalo o demolici historického domu,

ale díky rekonstrukci pro potřeby Regionálního muzea byl zachován. Od roku 2003 zde můžete navštívit expozici Historické kočárky.

DOLNÍ BEŘKOVICE, DŮM ČP. 39 & HISTORICKÝ VODOČET

Objekt čp. 39 je v písemných záznamech zmiňován již od 17. století. Od raného novověku prošel několika úpravami a mezi lety 1870-1908 byl významně rozšiřován tehdejšími židovskými majiteli – Aloisem Bondym a jeho synem Emilem –, kteří zde provozovali řeznictví. Přízemí domu v současnosti slouží jako zázemí "Salonu Bondy 0039". Během prohlídky se budete moci seznámit s výtvarným dílem Stanislavy Bártlové, které je zde aktuálně vystaveno.

Dolnoberkovický vodočet má bohatou historii – stavy vody při povodních jsou na něm zaznamenány již od počátečních let vlády císaře a krále Josefa II. (1784). Jedná se o jediný pozůstatek bývalého rozsáhlého hospodářského objektu: knížecího mlýna zdejších Lobkowiczů zbořeného v roce 1985. Nejvýše zaznamenaná hladina vody je označena datem 14. srpna 2002.

HISTORISMUS

KLY-ZÁBOŘÍ, KOSTEL NAROZENÍ P. MARIE

Jednoduchý venkovský kostel pěkně usazený v krajině i v prostoru svažité návsi. Stavba pozoruhodná mj. dobou svého vzniku (1884) a okolnostmi, které ke vzniku novostavby na místě původního středověkého kostela (prvně zmiňovaného k roku 1384) vedly. Dominantou vstupního průčelí je zvonice. Stavba se vyznačuje výrazně klasicizujícím architektonickým výrazem;

mobiliář pochází částečně z původního kostela či odjinud, popř. je ze sklonku 19. století. Do stěny předsíně v přízemí zvonice je vsazena pamětní deska upomínající na patronát Jiřího Kristiána knížete z Lobkowicz, nejvyššího maršálka Království českého, za jehož přispění byla stavba dovedena ke zdárnému konci. V posledních letech je památka z iniciativy farnosti postupně obnovována.

EVANGELICKÝ KOSTEL NA PRAŽSKÉM PŘEDMĚSTÍ MĚLNÍKA

Modlitebna Českobratrské církve evangelické je velmi hezky položenou novorenesanční stavbou. Byla postavena z odkazu Rosálie Titěrové a vyrostla na Pražském předměstí na místě vinice Damiánky. Stavbu navrhl architekt **Fr. Červenka** a realizována byla v letech 1896–1897. Charakterizují ji velká, půlkruhově zakončená okna bočních průčelí a štíhlá zvonice. Prvním farářem místního, roku 1901 založeného sboru byl pozdější univ. prof. Fr. Žilka († 1944), přítel Tomáše G. Masaryka. Zázemí sboru bylo v roce 1937 rozšířeno výstavbou Husova domu, samostatné funkcionalistické stavby stojící v sousedství kostela.

V neděli 8. září 2019 od 17 hodin se v chrámu sv. Petra a Pavla na Mělníku uskuteční

koncert z XX. ročníku Cyklu chrámových koncertů

Irena Troupová – soprán
Jakub Kydlíček – zobcové flétny
Lukáš Vendl – varhany

Program: N. Bruhns, H. Purcell, G. F. Händel, J. S. Bach

Letos v listopadu uplyne pět let od ukončení díla obnovy mělnických varhan.

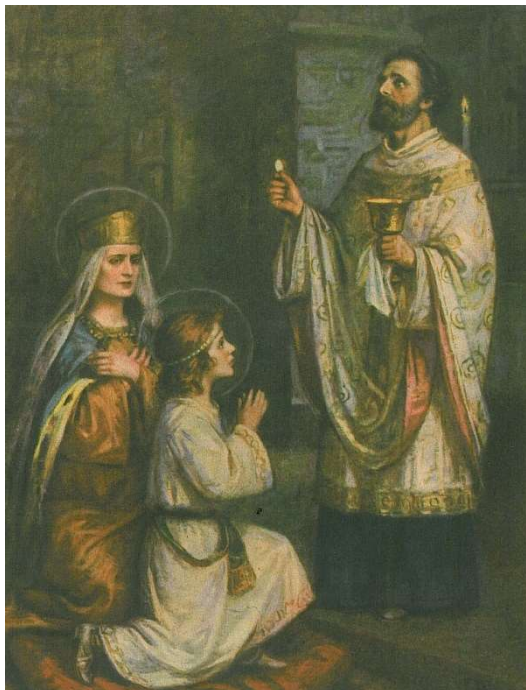
Použitá literatura:

Ludvík BÖHM, *Královské věnné město Mělník a okres Mělnický*, Mělník 1892; Jan KILIÁN, *Dějiny Liběchova*, Liběchov 2011; František PURŠ, *Náš Mělník*, Mělník 2013; Renata ŠPAČKOVÁ, *Mělnická zastavení I*, Mělník 2003; Karel TICHÝ, *Od přivozu k cukrovaru*, Dol. Beřkovice 2016.

Text: Mgr. Lukáš Snopek, Region. muzeum Mělník, p.o.,
a Milan Kinkor, Dolní Beřkovice. Fotografie na obálce:

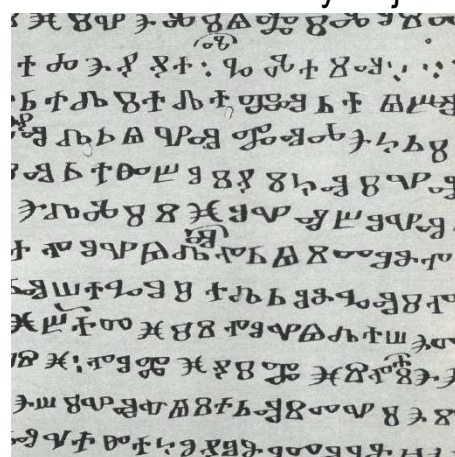
© Ing. Igor Grobarčík, 2019, tisk: Region. muzeum
a Město Mělník.

Mělník + Roztoky: příprava na výročí mučednické smrti sv. Ludmily v roce 2021

Město Mělník se v roce 2016 stalo zakládajícím členem z. s. Svatá Ludmila – 1 100 let, jehož cílem je aktualizovat osobnost první historicky známé české ženy, kněžny Ludmily († 921), jejímž pravděpodobným rodištěm je Mělník. V souvislosti s přípravou na jubilejní rok 2021 bude **14. září 2019 od 15:00 hod.** sloužena v chrámu sv. Petra a Pavla mše svatá **ve staroslověštině**, v liturgickém jazyce uměle vytvořeném právě v době Ludmilině pro potřebu byzantské misie na Velkou Moravu. Staroslověnské písemnictví stojí na počátku naší literatury a jeho kulturní dopad daleko

neboť dveře vzdělanosti otevřelo i dalším Slovanům. Mši svatou bude v tradičním ritu sloužit P. Josef Peňáz.

V nedalekých Roztokách u Prahy bude **13. září 2019** slavnostně otevřena výstava **Kněžna sv. Ludmila – střední Čechy, kolébka národních patronů**, která na úrovni aktuálního historického poznání připomene osobnosti sv. Ludmily, sv. Václava, sv. Vojtěcha a sv. Prokopa. Ve **čtvrtek 24. října** výstavu doplní ještě konference o sv. Ludmile (rovněž v Roztokách). Výstava sama potrvá ve Středočeském muzeu v Roztokách až do 1. prosince 2019. Od 3. září do 13. října 2019 si mohou návštěvníci Regionálního muzea Mělník prohlédnout volně přístupnou komorní výstavu zabývající se odrazem svatováclavské tradice ve výtvarném umění. Instalována je v prostorách kavárny muzea.

Regionální muzeum Mělník, p. o. Vás zve na

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2019

SOBOTA 7. ZÁŘÍ MĚLNÍK, KLY-ZÁBOŘÍ

KOSTEL SV. LUDMILY (8:00–12:00) ► komentované prohlídky
BÝVALÝ KAPUCÍNSKÝ HOSPIC (REGION. MUZEUM, 9:00–17:00)

► *volný vstup do vlastivědné expozice Regionálního muzea*

DŮM ČP. 59 V OSTRUHOVÉ ULICI (EXPozICE KOČÁRKŮ, 9:00–17:00)

► *volný vstup do muzejní expozice „Historické kočárky“*

KLY-ZÁBOŘÍ FARNÍ KOSTEL NAROZENÍ P. MARIE (14:00–16:00)

► od 14:00 hod. komentované prohlídky kostela; program na zábořské návsi;
v neděli 8. září od 11:00 hod. poutní mše sv.

SOBOTA 14. ZÁŘÍ MĚLNÍK, LIBĚCHOV, DOL. BEŘKOVICE

DEN ZVONÍKŮ NA MĚLNÍKU: 9:00 a 16:00 hod. vyzvánění na všechny zvony chrámu; v 10:00 a ve 14:00 hod. u muzea startují vycházky se zvoníkem.

PROBOŠTSKÝ CHRÁM SV. PETRA A PAVLA (9:00–16:00)

► ukázky zvonění, komentované prohlídky; od 15:00 hod.
poutní mše sv. ke cti sv. Ludmily (ve staroslověnině)

Dále můžete navštívit: KOSTEL SV. LUDMILY (8:00–12:00);
EVANGELICKÝ KOSTEL, VĚŽ (v rámci vycházky se zvoníkem, viz výše)

KOSTEL 14 SV. POMOCNÍKŮ – KAPUCÍNSKÝ (9:00–12:00)

► komentované prohlídky

LIBĚCHOV, ZÁMEK (10:00–16:00)

► *výstava fotografií a techn. výkresů pana Karla Lojky dokumentujících stav kostelíka Duchy svatého v roce 1965; prohlídky zámku v 10, 11 a ve 12:00 hod. (Sala terrena, Hudební sál); ve 13:00 hod. komentovaná prohlídka zámecké zahrady, ve 14:00 beseda o Kostelíčku, od 15:00 hod. koncert pěveckého sboru Intermezzo (Mšeno) a od 16:00 Velkého dechového orchestru MKD Mělník.*

LIBĚCHOV, FARNÍ KOSTEL SV. HAVLA

► komentované prohlídky ve 14:00 a v 16:00 hod., od 17:00 hod. mše sv.

DOLNÍ BEŘKOVICE (10:00–16:00)

HISTORICKÝ VODOČET U LABE & DŮM ČP. 39

► komentované prohlídky v 11, 13 a v 15:00 hod., sraz u vodočtu.

NEDĚLE 15. ZÁŘÍ VRBNO, LIBĚCHOV

KOSTEL POVÝŠENÍ SV. KŘÍŽE (12:00–17:00)

► komentované prohlídky kostela a okolí, od 15:00 hod. *poutní mše svatá. Příležitost ke zhlédnutí unikátních gotických maleb objevených po povodni v roce 2002.*

LIBĚCHOV, ZÁMEK ► komentované prohlídky v 10, 11 a ve 12 hod.

Středočeský kraj

